



Світова та європейська інтеграція

Ірина ШЕВЧЕНКО,
Ірина ЗВАРИЧ,
Денис КРАВЧУК

**ДОСЛІДЖЕННЯ
ЦИФРОВОЇ ТОРГІВЛІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ
В КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ
ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ**

Резюме

Розкрито аспекти цифрової торгівлі у Великобританії та можливість впровадження досвіду в Україні. Проаналізовано ефективність цифрової торгівлі за сегментами, виокремлено три кластери, які беруть за основу для побудови механізму впровадження досвіду Великобританії в розвиток цифрової торгівлі в Україні. Шляхом систематизації показників побудовано динаміку ВДВ галузі ІТ, програмного забезпечення та комп'ютерних послуг, сектору комп'ютерного програмування, консультаційної діяльності та видавництва програмного забезпечення. Виокремлено технологічні компанії за даними Лондонської фондової біржі. Проаналізовано середню заробітну плату у ци-

© Ірина Шевченко, Ірина Зварич, Денис Кравчук, 2022.

Шевченко Ірина, к. е. н., доцент, докторант кафедри міжнародної економіки, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль. Україна. ORCID: 0000-0001-8188-3551 Е-мейл: irina_shev4enko@ukr.net

Зварич Ірина, д. е. н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль. Україна. ORCID: 0000-0001-5155-540X Е-мейл: irazvarych@gmail.com

Кравчук Денис, аспірант кафедри міжнародної економіки, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль. Україна. Е-мейл: deniskravchuck@gmail.com

фровому секторі Великобританії за віковими групами, що стало підставою обґрунтування пропозиції щодо створення нових робочих місць для всіх вікових категорій населення України. Побудовано динаміку та тенденцію зростання ВВП за рахунок інвестицій у цифрові технології у Великобританії за 2020–2040 рр. та розмежовано фактори впливу на побудову механізму. Наукова новизна дослідження полягає у створенні механізму впровадження досвіду Великобританії в розвиток цифрової торгівлі України. Розроблений механізм, на думку автора, може бути основою для методичного підходу до визначення рівня розвитку цифрової торгівлі нашої державі.

Ключові слова

Технологія блокчейн; цифрові технології; механізм; смарт-контракти; глобальні ринки; діджиталізація; цифровізація.

Класифікація за JEL: F50, O30, O52, Q01.

7 рисунків, 12 джерел літератури.

Постановка проблеми та огляд літератури

Цифрові технології змінили сучасне життя і простежується тенденція до стрімкого продовження змін. Економічне майбутнє Сполученого Королівства, робочі місця, рівень заробітної плати, процвітання, національна безпека, вартість життя, продуктивність, здатність конкурувати в усьому світі та геополітичне становище у світі – усе це залежить від постійного зростання успіху цифрових технологій. Саме тому Великобританія зміцнює свої позиції як світова науково-технічна наддержава. Особливу увагу приділяють будівельним блокам цифрової економіки – від надшвидкого доступу до Інтернету до можливостей кібербезпеки. За останні роки простежується приплив приватного капіталу в технологію Великобританії приплив більше, ніж у будь-яку іншу європейську країну. Відповідно створюються тисячі висококваліфікованих високооплачуваних нових робочих місць по всій Великобританії. У нових

сферах, таких як штучний інтелект (ШІ), розробка передових напівпровідників і квантові обчислення, ця країна є світовим лідером. Глобальна мережа її партнерів і союзників є основою для того, щоб діяти як сила цифрового блага на світовій арені. Саме ці аспекти дають змогу Великобританії укласти цифрові угоди для розвитку цифрової торгівлі та інновацій. Першу угоду було підписано з Сінгапуром. Другою країною світу буде Україна. З огляду на це виникає багато передумов для розгляду досвіду Великобританії у цифровій торгівлі та розкритті умов цієї угоди.

Аналіз спеціалізованої іноземної та української літератури дав змогу сформулювати дослідження. В роботі проаналізовано праці, пов'язані з цифровою торгівлею та економікою Великобританії, таких вчених, як: Т. Clodhna [1], G. Huaping, & G. Binhua [2], O. Okorieas, J. Russellb, R. Cherringtonc, O. Fisherd, & F. Charnleyс [3], Y. Penga, & T. Changqi [6], J. A. Sava [7], P. Swabey [8]. Для досягнення поставленої мети було розглянуто праці, які стосуються діджиталізації України, а саме: Г. Жосан [9], О. Пищуліна [10], А. Ю. Семенов [11].

Мета дослідження – розвиток вітчизняної цифрової економіки через розкриття домінуючих тенденцій цифрової торгівлі Великобританії та розробка механізму їхньої адаптації в Україні.

Результати дослідження

На сьогодні Великобританія має успіх у сфері цифрового бізнесу та обстоює світове лідерство в сфері фінансових технологій. Успіх і багатство, створене інвесторами та засновниками цифрового бізнесу, – це національний успіх, який потрібно наслідувати для розвитку цифрової торгівлі України.

Великобританія – це одне з найкращих місць у світі для відкриття та розвитку технологічного бізнесу. Цифрова стратегія визначає бачення та дії, необхідні для його реалізації. Підхід до підтримки та зміцнення цифрової економіки може збільшити річну валову додану вартість британського технологічного сектору додатково на 41,5 млрд фунтів стерлінгів до 2025 р. та створити ще 678 000 робочих місць.

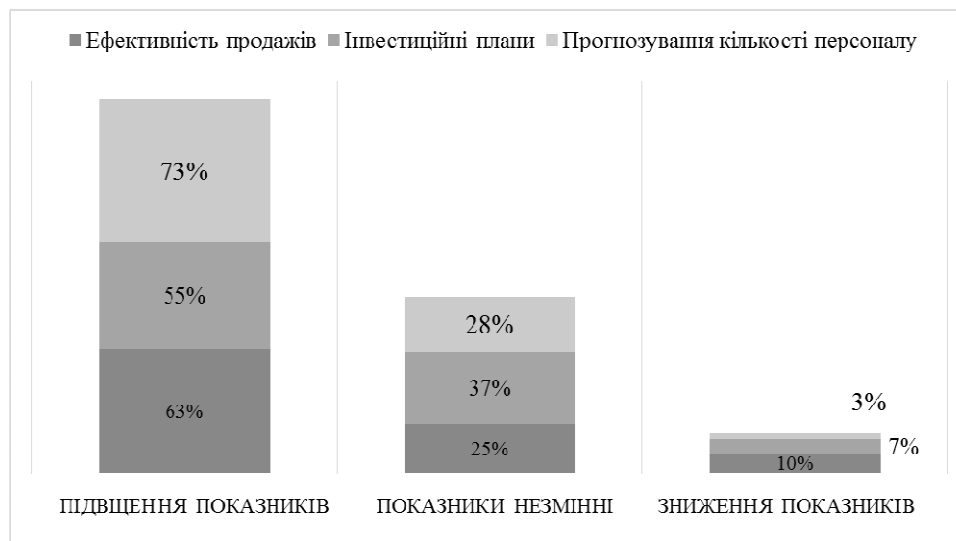
На думку автора, важливо наочно побачити динаміку ефективності цифрової торгівлі за 2021 р. за сегментами (рис. 1).

Згідно з рис. 1, сформовано три позиції, а саме: підвищення показників, показники незмінні та зниження показників, до складу яких увійшли класери – ефективність продажу, інвестиційні плани та прогнозування кількості персоналу, що є сегментами цифрової торгівлі. За 2021 р. ці сегменти мали динаміку до збільшення або зменшення. Згідно з побудованою діаграмою за-

галом цифрова економіка Сполученого Королівства підвищила свою ефективність у 2021 р. порівняно з 2020 р. Такі сегменти компанії, як продажі, інвестиції та прогнозована чисельність персоналу, зросли у 2021 р.

Рисунок 1

**Ефективність цифрової торгівлі у Великобританії у 2021 р.
за сегментами**



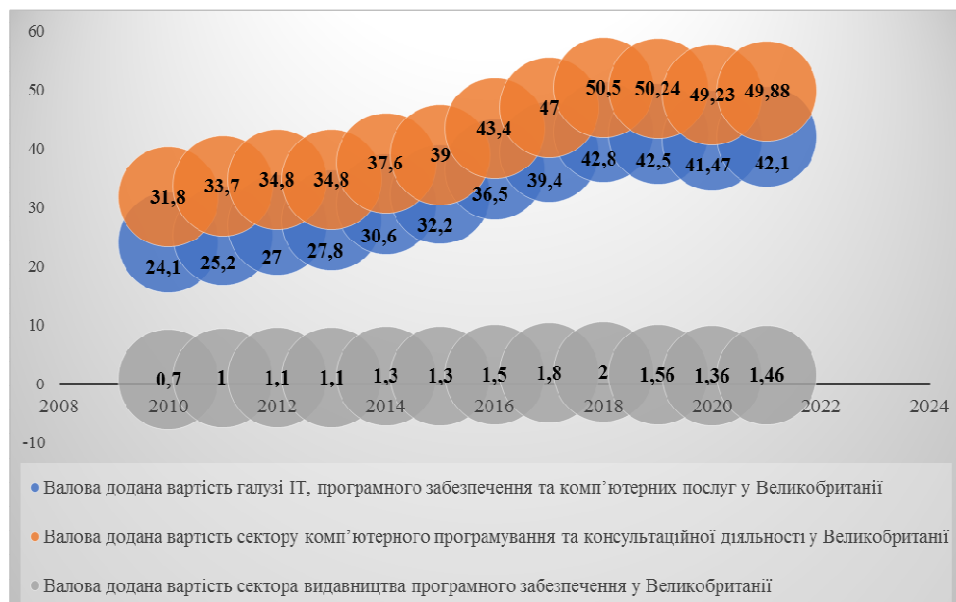
Джерело: побудовано на основі (1, 2, 3).

На думку автора, для повного розуміння сучасного стану цифрової торгівлі Великобританії, потрібно проаналізувати показник валової доданої вартості за 10 років, це дасть змогу простежити динаміку та виявити слабкі сторони економічної ситуації.

Валова додана вартість (далі – ВДВ) вимірює вартість, створену під час виробництва товарів і послуг. Це один із показників загальної економічної ефективності. Такий набір даних показує валову додану вартість у поточних базових цінах у фунтах. Дані за останній рік, як правило, тимчасові, а остаточні дані відображаються в оновленні наступного року. Дані, які є тимчасовими, вказуються в наборі даних.

Рисунок 2

Динаміка ВДВ галузі ІТ, програмного забезпечення та комп'ютерних послуг, сектору комп'ютерного програмування, консультаційної діяльності та сектору видавництва програмного забезпечення у Великобританії у 2010–2021 рр.



Джерело: побудовано на основі (1, 2, 3, 7).

Згідно з рис. 2, в діаграмі поєднано три складові, тому, на думку автора, необхідно розмежувати показники і проаналізувати їх окремо. Таким чином, динаміка наочно ілюструє валову додану вартість галузі ІТ, програмного забезпечення та комп'ютерних послуг у Сполученому Королівстві (Великобританія) з 2010 по 2021 р. У 2021 р. валова додана вартість перевищила 42 млрд британських фунтів. Порівняно з 2010 р. зріст за 11 років відбувся на 74,7%, що свідчить про позитивне зростання динаміки. Варто зазначити, що динаміка без різких стрибків показників, що свідчить про стабільне економічне зростання.

Статистика валової доданої вартості (ВДВ) сектору комп'ютерного програмування, консультування та пов'язаної діяльності у Сполученому Королівстві (Великобританія) з 2010 по 2021 рік. Ілюструє, що у 2021 р. валова додана вартість становила приблизно 50 мільярдів британських фунтів. За

11 років показник зріс на 56,84%, проте графік ілюструє найвищий показник в 2018 р., а саме: 50,5 млрд британських фунтів, що вище порівняно з 2010 р. на 58,8%. А у співвідношенні до 2021 р. можна зробити висновок, що остання цифра зменшилась на -1,23%. На думку автора, таке зменшення може бути пов'язане з тим, що з 2019 р. економіка Великобританії показала найслабші результати з 2009 р., коли країна ще не оговталася після глобальної фінансової кризи, через слабкість споживчих витрат, торгівлі та інвестицій бізнесу.

Ця статистика показує валову додану вартість галузі видавництва програмного забезпечення у Сполученому Королівстві (Великобританія) з 2010 по 2021 р., а саме: у 2021 р. валова додана вартість становила майже 1,5 млрд британських фунтів.

Щодо цієї динаміки, то показники зросли на 108,57%, проте, як і за попереднім показником, саме 2018 р. ознаменувався найвищим зростом на 185,71%, а це в порівняно з 2021 р. більше на 37%, що вказує на негативну тенденцію. Це може бути пов'язано із низьким зростанням ВВП Великобританії на 2018–2019 р. із 1,4% до 1,3%. Водночас більшість економістів очікували послаблення підйому у Великобританії в найближчі два роки через її вихід із Євросоюзу.

Розкриваючи питання досвіду Великобританії в цифровій торгівлі, варто звернути увагу на технологічні компанії, які безпосередньо пов'язані з нею (рис. 3). Найкращим прикладом є показники Лондонської фондової біржі, тому що це один із найбільших фондових ринків у світі.

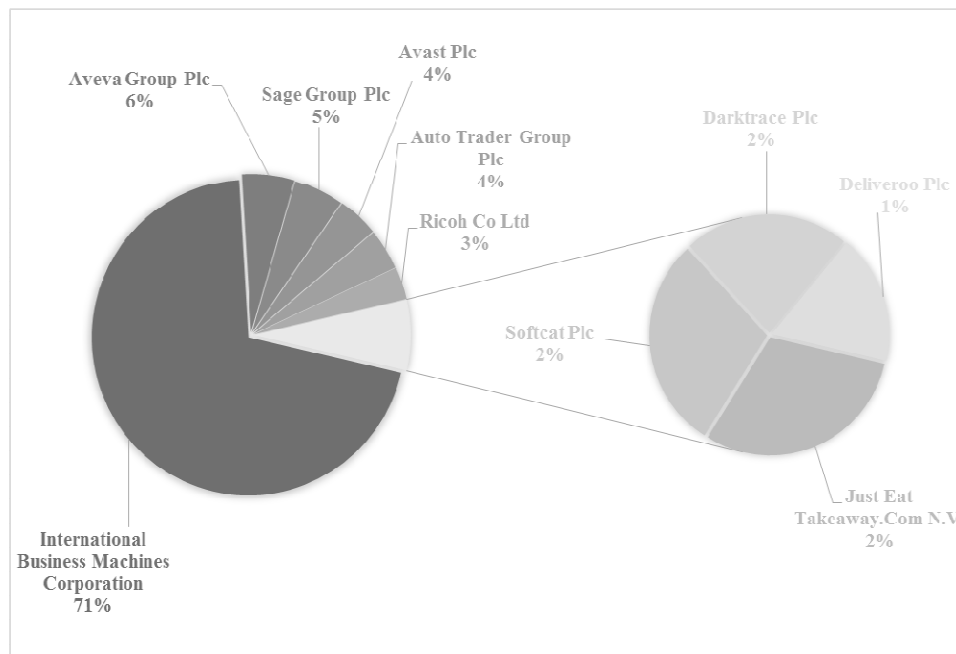
Згідно з рис. 3, у період із січня 2018 р. по червень 2022 р. загальна ринкова капіталізація технологічних компаній, зареєстрованих на Лондонській фондовій біржі, коливалася від мінімуму в 142 мільярди британських фунтів, зафіксованого в березні 2020 р., до максимуму в майже 206 млрд британських фунтів у серпні 2021 р. Станом на червень 2022 р. ринкова капіталізація технологічних компаній, зареєстрованих на Лондонській фондовій біржі, становила 153,4 млрд британських фунтів.

Для досягнення визначеної мети, на думку автора, важливо проаналізувати доцільність у фінансовому плані цифрової торгівлі. Тому, на рис. 4 наведено динаміку середнього заробітку в цифровому секторі Великобританії за 2011–2020 рр.

Згідно з рис. 4, статистика показує середній заробіток у цифровому підсекторі Сполученого Королівства (Великобританії) за період 2011–2020 рр. Попередній показник для підсектору інформаційних послуг у 2020 р. становив понад 40 тис. британських фунтів. Проте найвищий середній заробіток був зафіксований у комп'ютерному програмуванні, консультуванні та інших пов'язаних видах діяльності – майже 41,1 тисячі британських фунтів. Важливо зрозуміти, яка саме вікова група задіяна у цифровій торгівлі Великобританії. Це вкрай актуально, тому що впровадження досвіду Великобританії в розвиток цифрової торгівлі України дасть змогу створити нові робочі місця.

Рисунок 3

Лондонська фондова біржа (Великобританія):
ринкова капіталізація найбільші технологічних компанії 2022 р.



Джерело: побудовано на основі (2,3).

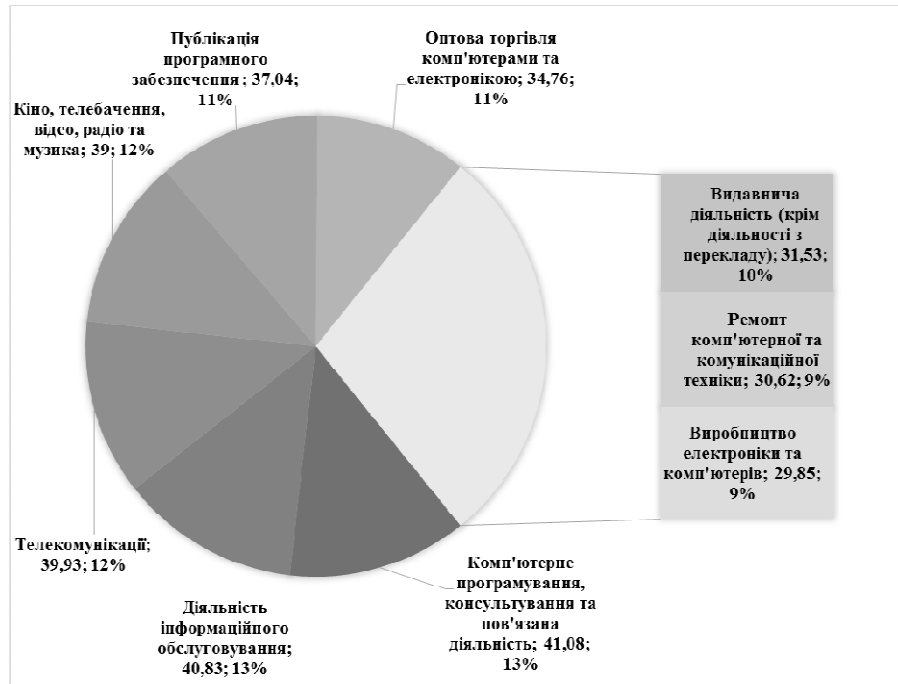
Таким чином, виникає необхідність у з'ясуванні, яка саме вікова група може сподіватись на збільшення робочих місць у разі розвитку цифрової торгівлі в Україні. Середній зарібок у цифровому секторі Великобританії за 2020 р. за віковою групою наведено на рис. 5.

Згідно з рис. 5, динаміка показує середній зарібок у цифровій торгівлі Великобританії за віковими групами у 2020 р. Середній зарібок у Великобританії для працівників віком від 40 до 59 років перевищив 45 тисяч британських фунтів.

Проте варто зазначити, що в цифровій торгівлі задіяно все працездатне населення від 18-більш ніж 60 років, тому що цифрова торгівля – це вкрай актуальний сектор економіки, тому багато молоді прагне працювати в цій сфері. Проте цифрову торгівлю започатковано багато років тому, відповідно, частка людей за 40-50 років мають необхідні компетентності для реалізації своїх вмінь та навичок у цифровій торгівлі. Сьогодні можливо займатись у сфері цифрової торгівлі дистанційно, тому це збагатить переваги в роботі.

Рисунок 4

**Середній заробіток у цифровому секторі Великобританії
 за 2011–2020 рр.**

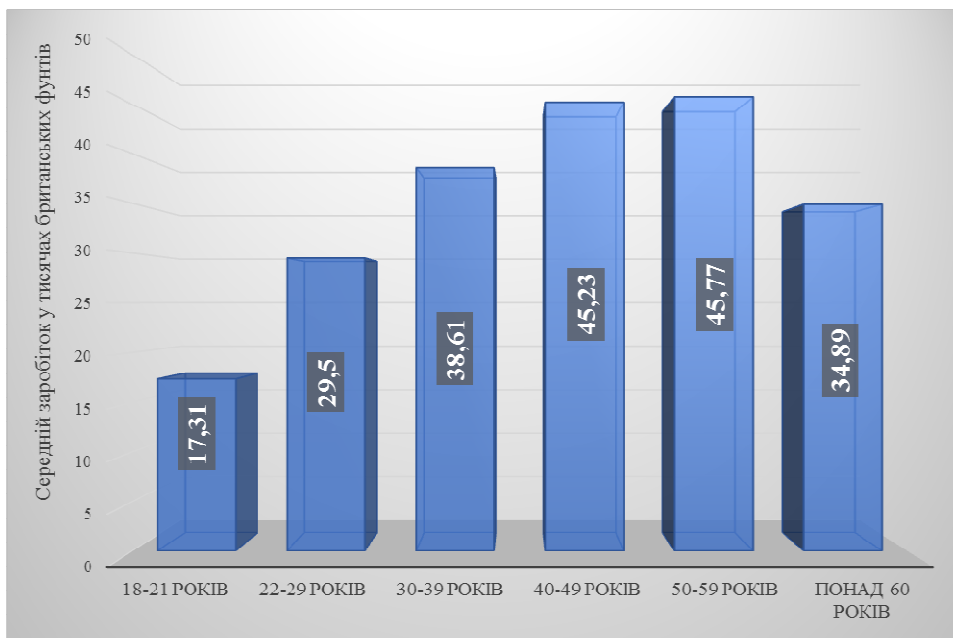


Джерело: побудовано на основі (1, 2).

Як зазначено, ВВП Великобританії з 2019 р. зменшився через вихід країни з Євросоюзу – це одна з перешкод розвитку економіки, зокрема розвитку цифрової торгівлі. Цей аспект та досвід, на думку автора, потрібно врахувати як фактор впливу на розвиток цифрової торгівлі в Україні. Тому що сьогодні є перспектива вступу України до Євросоюзу, а також є негативні риси військового вторгнення Росії, ці аспекти варто враховувати для побудови механізму впровадження досвіду Великобританії до розвитку цифрової торгівлі України. На рис. 6 побудовано динаміку та тенденцію зростання ВВП за рахунок інвестицій у цифрові технології у Великобританії 2020–2040 рр.

Рисунок 5

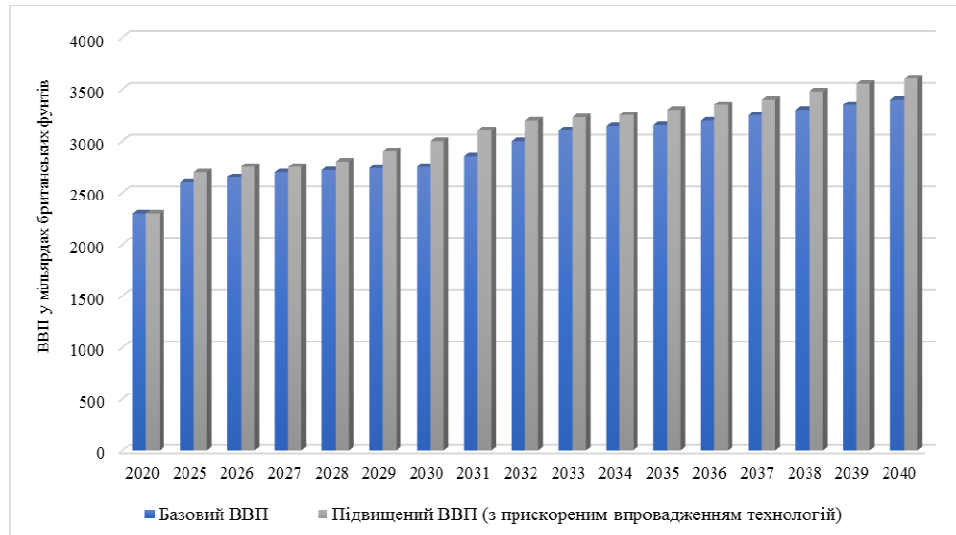
**Середній зарібок у цифровій торгівлі Великобританії за 2020 р.
за віковою групою**



Джерело: побудовано на основі (1, 2, 3).

Згідно з рис. 6 прогнозується, що до 2025 р. валовий внутрішній продукт Великобританії становитиме 2651 млрд британських фунтів стерлінгів, а до 2025 р. – 3361 млрд британських фунтів стерлінгів. Однак пандемія коронавірусу (COVID-19) прискорила інвестиції в цифрові технології, що також вплинуло на ВВП країни. Очікується, що до 2025 р. ВВП Великобританії зросте на 2,8% завдяки технологічним інвестиціям і майже на 7% у 2040 р. Варто зазначити, що неможливо спрогнозувати, як саме фактор буде впливати на розвиток процесу, наприклад пандемії коронавірусу (негативний фактор), проте він є передумовою для позитивного впливу на розвиток цифрової торгівлі. З огляду на це, на думку автора, фактори впливу для механізму впровадження досвіду Великобританії в розвиток цифрової торгівлі в Україні доцільно поділити на три групи: позитивні, негативні та змінливі.

Рисунок 6

**Зростання ВВП за рахунок інвестицій у цифрові технології
у Великобританії у 2020–2040 рр.**

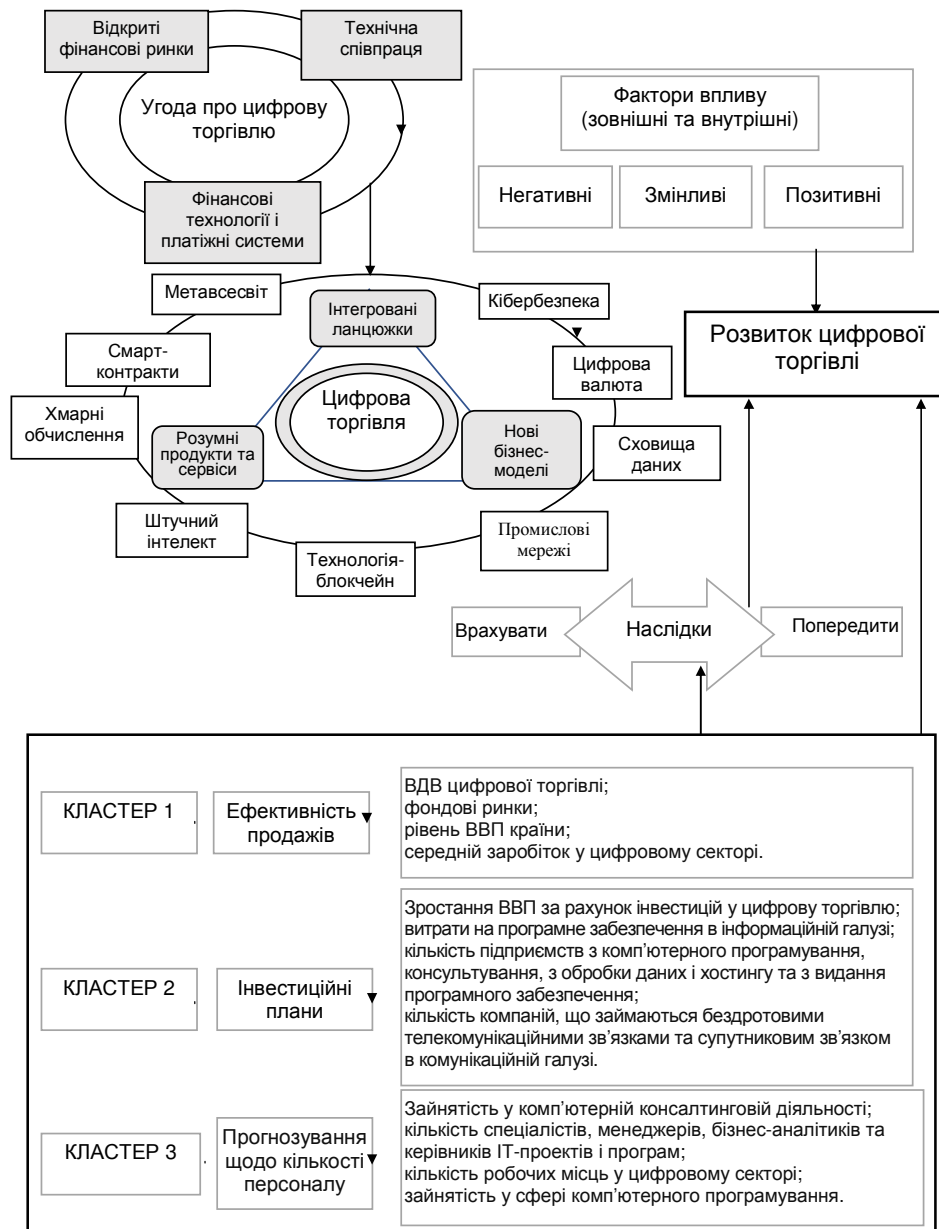
Джерело: побудовано на основі (2, 3).

У дослідженні зроблено спробу побудувати механізм впровадження досвіду Великобританії в розвиток цифрової торгівлі України (рис. 7), проте сьогодні відомі умови, виконання яких пришвидшить розвиток цифрової торгівлі, а саме: зменшення податку, який впливає на цифрову торгівлю, регуляторна зміна, вільний доступ до закордонних талантів, краще навчання та підтримка навичок, збільшення підтримки науково-дослідних розробок та інновацій. На думку автора, дотримання цих умов дасть змогу запроваджувати цифрову торгівлю швидше.

У розробленому механізмі впровадження досвіду Великобританії в розвиток цифрової торгівлі України враховано визначені кластери, а саме: ефективність продажів, інвестиційні плани та прогнози кількості персоналу, до кожної групи кластерів входять основні показники, частина яких розглянуто в цьому дослідженні. За даними цих показників, виокремлено наслідки, які необхідно або врахувати для розвитку цифрової торгівлі, або попередити для досягнення її ефективності. За допомогою аналізу показників кластерів виокремлено фактори впливу, які позначаються на розвитку цифрової торгівлі.

Рисунок 7

Механізм впровадження досвіду Великобританії в розвиток цифрової торгівлі України



На фактори впливу діє Угода про цифрову торгівлю між Україною та Великобританією. За умовами цієї Угоди забезпечуватимуться три аспекти – це створення відкритих фінансових ринків, забезпечення технічної співпраці та створення нових і вдосконалення вже відомих фінансових технологій і платіжних систем. Ця угода впливає як на розвиток цифрової торгівлі, так і на цифрову торгівлю, яка охоплює інтегровані ланцюжки, розумні продукти та нові бізнес-моделі. Цифрова торгівля поєднує класичні (хмарні обчислення, промислові мережі, сховища даних) та нові (метавсесвіт, смартконтракти, штучний інтелект, технологія-блокчейн, кібербезпека, цифрова валюта) технології. Що вказує на забезпечення розвитку цифрової торгівлі України з урахуванням досвіду Великобританії. Розроблений механізм може бути основою для методичного підходу до визначення рівня розвитку цифрової торгівлі України.

Висновки

Підводячи підсумок дослідження, варто зазначити, що саме зараз зміцнюються основи української цифрової економіки, зокрема цифрової торгівлі. Розгортання цифрової угоди світового рівня з Великобританією дасть змогу використовувати потужність даних, щоб запровадити легкий регуляторний режим, спрямований на зростання, який захищає громадян, заохочуючи як інвестиції, так і інновації. Це приведе до регуляторних конкурентних переваг у цифрових та економічних сферах та зміцнить цифрову конкуренцію на глобальних ринках. Крім цього, в перспективі це гарантує технічну та цифрову безпеку від ворожих державних загроз, а також належну захищеність високочутливої технічної інтелектуальної власності. Напрямоком подальших досліджень, на думку автора, доцільно вказати розгляд становлення та розвитку цифрової торгівлі в Україні.

Список використаної літератури

- Cliodhna, T. (2022, January 28). UK Digital Economy Research. *Office for National Statistics*. <https://www.ons.gov.uk/economy/economicoutputandproductivity/output/methodologies/ukdigitaleconomyresearch2019>
- Department for Digital, Culture, Media & Sport*. <https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-digital-culture-media-sport>

- GOV.UK; Office for National Statistics (UK). <https://www.gov.uk/government/organisations/office-for-national-statistics#:~:text=The%20Office%20for%20National%20Statistics,national%2C%20regional%20and%20local%20levels>.
- Huaping, G., & Binhua, G. (2022, September). Digital economy and demand structure of skilled talents – analysis based on the perspective of vertical technological innovation. *Telematics and Informatics Reports*, 7. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2772503022000081>
- Okorieac, O., Russellb, J., Cherringtonc, R., Fisherd, O., Charnleyc F. (2022, February). Digital transformation and the circular economy: Creating a competitive advantage from the transition towards Net Zero Manufacturing. *Resources, Conservation and Recycling*, 189. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0921344922005882#preview-section-snippets>
- Penga, Y., & Changqi, T. (2022, July–September). Can digital transformation promote enterprise performance? – From the perspective of public policy and innovation. *Journal of Innovation & Knowledge*, 7(3). <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2444569X22000385>
- Sava, J. A. (2022, April 5). Digital economy in the United Kingdom (UK) – statistics & facts. *The Statista*. <https://www.statista.com/topics/7208/digital-economy-in-the-uk/#topicOverview>
- Swabey, P. (2022, June 13). UK unveils new strategy to grow its digital economy. *Tech Monitor*. <https://techmonitor.ai/policy/digital-economy/uk-digital-strategy-economy>
- Жосан, Г. (2020). Стан розвитку діджиталізації в Україні. *Економічний аналіз*, 30(1)-2, 44–52. <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.02.044>
- Пищуліна, О. (2020, Жовтень). Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. *Центр Разумкова. Заповіт*. https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf
- Семенов, А. Ю. (2020). Стан розвитку та формування цифрової економіки в Україні. *Гельветика. Проблеми системного підходу в економіці*. 3(77)-1. <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-3-10>
- Шевченко, І. О. (2022, November 21 – 23). Смарт-контракти як концепція технології блокчейн в цифровій торгівлі. *The IV International Scientific and Practical Conference «The latest implementation of technologies in education»*, Munich, Germany, 116–120.

Отримано: 30 листопада 2022 р.

Рецензовано: 6 грудня 2022 р.

Рекомендовано до друку: 11 грудня 2022 р.